

Stockholm 2011-10-31

Handbok mot Barnfattigdom

Barnfattigdom innebär att var tionde ung människa i Sverige tvingas leva under knappa ekonomiska förhållanden – vi riskerar att gå miste om den fantastiska förmåga som också dessa barn har. Vi har inte råd att lämna ett enda barn efter.

Innehållsförteckning

Inledning	3
Avsnitt	3
Fakta	4
EU-kommissionen.....	5
Rädda barnen	6
Stadsledningskontoret i Stockholm	6
Institutionen vårdvetenskap/ socialt arbete	7
Opinion	8
Socialdemokraternas budgetmotion 2012.....	8
Socialdemokraterna i Botkyrka	9
Unga Örnar.....	9
Majblomman	10
Barnombudsmannen	10
UNICEF	11
Motioner, interpellationer, artiklar:	11
Dialog.....	11

Inledning

Denna sammanställning är ett material anpassat för att, inom Socialdemokraterna, lyfta frågan om barns uppväxtvillkor och den växande barnfattigdomen. Detta så väl politiskt som organisatoriskt. Varje barn skall kunna växa upp under trygga förhållanden, oberoende av bakgrund och familjens ekonomi. Barnens bästa ska genomsyra alla delar av vår politik och all verksamhet i samhället som rör barn. FN:s barnkonvention är en utgångspunkt för arbetet att avskaffa barnfattigdomen i Sverige.

Handboken är att se som ett studiematerial, underlag för opinionsbildning eller som inspiration för verksamhet som sätter dessa två frågor i fokus. Handboken utgör ett smörgåsbord med möjligheter, oavsett om en arbetarkommun eller S-förening vill genomföra en studiecirkel, eller om en medlem vill skriva en debattartikel till lokaltidningen eller motion till kommunfullmäktige.

Avsnitt

Handboken består av tre avsnitt: fakta, opinion, dialog

Fakta

Under detta avsnitt återfinns olika fakta kring barns uppväxtvillkor och de definitioner som finns kring barnfattigdom. Vi samlat länkar och rapporter från ett antal olika organisationer och myndigheter som lyfter barns situation och effekterna av den ökande barnfattigdomen. Använd dessa, och sök gärna efter fler. Barnfattigdom är ett brett begrepp och skiljer sig kraftigt åt i sitt uttryck beroende på en rad olika faktorer. För att ge en korrekt och trovärdig beskrivning, som bidrar till politiska lösningar måste grunden till innehållet ha sitt utgångsläge från lokala och regionala förutsättningar. Barnfattigdom och dess effekter löser vi inte genom välgörenhet, vi gör det genom att driva politik för vår samhällsmodell.

Opinion

Detta avsnitt innehåller konkreta exempel som man kan använda sig av för att bilda opinion kring barns uppväxtvillkor och barnfattigdom. Det är ett faktum att länder vars politik aktivt stöder att båda föräldrarna arbetar, som har en välfärd som omfattar alla, har de lägsta nivåerna av fattigdom bland familjer. Detta är vår samhällsmodell. Till detta avsnitt kopplar vi möjligheten att bifoga egna idéer till en

tipsbank på hur man enkelt kan opinionsbilda kring frågan. Avsnittet innehåller initialt följande:

- Underlag till debattartiklar
- Motions- och interpellationsmallar
- Mallar för enkätundersökningar
- Flygblad
- Affischmallar

Dialog

Under avsnittet återfinns exempel på olika typer av seminarier och paneldiskussioner, som kan genomföras för att på ett enkelt ge andra organisationer, samfund, förvaltningar och föreningar möjlighet att berätta om deras erfarenheter kring barns uppväxtvillkor, barnfattigdom och dess effekter, just i er kommun eller region. Under avsnittet hittar du exempel på dessa andra organisationer och hur man praktiskt kan arbeta.

Övrigt

Partistyrelsen har tillsatta en barnfattigdomsgrupp som löpande kommer att arbeta med frågan. Det kommer att genomföras en kampanj på temat barns uppväxtvillkor och barnfattigdom. En kampanjsajt kommer att kopplas till kampanjen. Här kommer en faktabank, upprop mot barnfattigdom och tips på en rad aktiviteter och underlag att finnas.

Återkoppling

Lokala och regionala erfarenheter som kommer i spåren av detta arbete kan påverka vår framtida politik. Det är därför viktigt att alla de goda exempel och idéer som tas fram i detta arbete sprids. Vi behöver lära oss, och utbyta erfarenheter av varandras engagemang. Därför uppmanar vi alla som deltar i arbetet att dela med sig av goda exempel. Genomförs en studiecirkel, ett seminarium eller skrivs det en artikel eller motion om barnfattigdom så vill vi ta del av denna, och sprida detta genom vår sida om barnfattigdom på Facebook.

Fakta

Mängden av rapporter och studier, som med olikartade utgångspunkter och med varierande material kring barns uppväxtvillkor och barnfattigdomen, är omfattande.

Vi har valt att fokusera på ett antal rapporter som på ett bra sätt beskriver barnfattigdomen som begrepp och dess uppkomst. Fattigdom mäts endera i absoluta eller relativa tal. Absoluta tal är kopplat till en lägsta inkomstnivå som en familj behöver för att klara av de nödvändiga utgifterna. Det mått Rädda Barnen använder, levnadsomkostnadsindex, är ett sådant exempel.

Relativa mått ställer fattigdomen i relation till hur hela befolkningen i landet har det. Ett exempel är att man ligger under 60 procent av medianinkomsten i ett land, det mått som EU använder. Bägge måtten har sina för- och nackdelar och det är viktigt att vi mäter på bägge sätten. Absoluta mått säger ingenting om klyftorna i ett land, det är inte lättare att vara fattig i relation till sina kompisar även om man till och med är väldigt rik i förhållande till barn i andra världsdelar. Och det hjälper inte att klyftorna är små om det beror på att väldigt många människor i landet är så fattiga att de knappt har mat för dagen.

EU-kommissionen

Inom EU mäter man relativ fattigdom. Definitionen för fattigdom är hushåll som har lägre inkomst än 60 procent av medianinkomsten i landet. Enligt de senast siffrorna (från 2009) så lever 19 miljoner barn inom unionen, 20 procent, under det så kallade fattigdomsstrecket. Sverige är med cirka 13 procent fattiga barn ett av de "bättre" länderna. Anmärkningsvärt är dock att Sverige har högre nivåer än övriga Norden (Norge 11,5, Danmark 11,1, Finland 12,1, och Island 9,9 %). Se tabell nedan.

GEO/TIME	2007	2008	2009	2010
European Union (27 countries)	20,0	20,2	19,9	:
Denmark	9,6	9,1	11,1	:
Germany (including former GDR from 1991)	14,1	15,2	15,0	:
Estonia	18,2	17,1	20,6	17,3
Greece	23,3	23,0	23,7	:
Spain	24,3	24,4	23,7	:
France	15,3	16,5	17,3	:
Italy	25,6	24,7	24,4	:
Hungary	18,8	19,7	20,6	20,3
Netherlands	14,0	12,9	15,4	:
Finland	10,9	12,0	12,1	11,4
Sweden	12,0	12,9	13,1	:
United Kingdom	22,9	24,0	20,4	:
Iceland	11,9	11,2	9,9	12,6
Norway	11,8	9,6	11,5	:

Percentage of total population, at risk of poverty rate:
(cut-off point: 60% of median equivalised income after social transfers)

Rädda barnen

Rädda barnen har hittills publicerat åtta årsrapporter över barnfattigdomens utveckling i Sverige. Tapio Salonen som är professor i socialt arbete har till dessa kartläggningar arbetat fram en egen definition av barnfattigdomen i Sverige. Rädda Barnen använder dessa två separata mått:

1. Låg inkomststandard
2. Försörjningsstöd

Att använda dessa två oberoende mått i ett sammanslaget index erbjuder en fördjupad möjlighet att konsekvent följa brister i barns ekonomiska grundtrygghet. Det ena måttet – låg inkomststandard – är en utfallsvariabel på hushållsekonomin medan den andra – försörjningsstödet – är en åtgärdsvariabel som påverkas av bl.a. politiska och professionsstyrda inslag.

Olika definitioner fångar delvis olika delar av befolkningen och mäter delvis olika slags ekonomisk utsatthet bland hushållen. I ett materiellt överflödssamhälle som det svenska kan Barnkonventionens artikel 27 om barns rätt till en skälig levnadsstandard därför tolkas som att barn inte skall behöva växa upp i hushåll som har en låg inkomststandard eller som tvingas leva på försörjningsstöd.

Länk till Rädda barnens publikationer om barnfattigdom:

<http://www.raddabarnen.se/vartarbete/isverige/barnfattigdom/Pages/Publikationer.aspx>

Stadsledningskontoret i Stockholm

Forsknings- och utvecklingsenheten i Stockholm tog 2006 fram studien ”Om barnfattigdom

- ansvar, insatser och orsaker”. Studien syftar till att belysa barnfattigdom från juridiska, politiska, ekonomiska, sociala och historiska aspekter. Studien omfattar 192 sidor men kan enkelt användas i enskilda delar. Rapportens fokus ligger på vad kommuner i allmänhet kan göra för att motverka barnfattigdom och stärka barnens rättigheter i samband med fattigdom. Trots att den är 5 år gammal så är de problemområden som studien behandlar mer aktuella än någonsin.

- (1) Vad innebär Barnkonventionen och barnets bästa juridiskt och i det praktiska sociala arbetet? Hur tillämpar socialtjänsten Barnkonventionen och barnets bästa? Vad har tillsynsmyndigheterna kommit fram till? Tyngdpunkten ligger på ett barnperspektiv vid bedömning av ekonomiskt bistånd, samt barnens rätt till hälsa och utbildning.
- (2) Vem har ansvaret för att bekämpa barnfattigdom? Finns det olika slags ansvar på olika politiska nivåer?
- (3) Vad innebär en skälig levnadsstandard för barn? Skiljer sig denna från en skälig levnadsstandard för vuxna? Har det skett några förändringar över tid?
- (4) Vilka faktorer orsakar barnfattigdom? Hur motverkar man barnfattigdom?
- (5) Hur arbetar man i Stockholms stad för att motverka barnfattigdom?

Länk till rapporten: Om barnfattigdom - ansvar, insatser och orsaker

http://images.google.se/url?sa=t&source=web&cd=1&sqj=2&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.pedagogstockholm.se%2FWeb%2FCore%2FPages%2FSpecial%2FDocumentServiceDocument.aspx%3Ffileid%3D867392f0aaa147d395b0c23c74e8c098&ei=dAtuTv0JsP3sgbY_P3KBA&usq=AFQjCNFkFP11Rnt8VYCv8zhsVxZa6vFpuQ

Institutionen vårdvetenskap/socialt arbete

Enheten på Växjö universitet tog under 2005 fram denna rapport som handlar om barns ekonomiska knapphet utifrån barns erfarenheter och föreställningar. Den handlar också om hur man på lämpligaste sätt når och möter barn som lever i familjer med knapp ekonomi, eftersom ämnet är kraftigt stigmatiserande.

Barnfattigdom ser olika ut i olika delar av landet och en annan aspekt är att det oftast är vuxna som definierar vad som är intressant att få kunskap om. Även studien som denna rapport har sin utgång i är ett exempel på detta. Den bygger på att vuxna är intresserade av att ta del av barns erfarenheter av att leva med knapp ekonomi. Inramningen är en studie som genomfördes i Malmö.

Länk till rapporten: Barn och knapp ekonomi

<http://lekarenbarnsligrattighet.se/sites/default/files/Anne%20Harju.pdf>

Opinion

Det finns en rad olika organisationer som engagerat sig i frågan kring barns uppväxtvillkor och barnfattigdom, dels genom välgörenhets arbete. Här har vi samlat ett antal exempel på dessa som kan fungera som inspiration till opinionsbildning i frågan kring barnfattigdom.

Socialdemokraternas budgetmotion 2012

En politik mot barnfattigdom är inte bara en politik för minskade klyftor och ökad social sammanhållning, utan också en politik för framtida jobb och tillväxt. Vi har i vår budgetmotion satt upp som mål att avskaffa barnfattigdomen. Det är ett långsiktigt mål som vi vill nå genom att se till att barnens föräldrar får arbete och genom att investera i våra barns och ungas framtid. Vi föreslår bland annat följande:

Rätt till heltid

Kvinnor och ungdomar används alltför ofta som flexibilitetsbuffertar på arbetsplatser. De anlitas vid behov och vid arbetstoppar – men slås ut lika snabbt som de kommer in. Kvinnor får i högre grad deltids- och tidsbegränsade anställningar istället för fasta jobb. Vi är beredda att lagstifta om rätt till heltid.

Barnomsorg på obekvämtid

Många arbeten idag kräver att man kan arbeta kvällar och nätter. För många, inte minst ensamstående, kan det vara väldigt svårt att förena arbetsliv med föräldraskap. Vi vill stimulera fler kommuner att tillhandahålla barnomsorg på obekvämtid och avsätter 200 hundra miljoner kronor för detta 2012.

Fördela resurser utifrån elevernas behov

Resurser ska fördelas till skolorna utifrån elevernas behov. De flesta kommuner fördelar pengar till skolorna huvudsakligen utifrån hur många elever de har, utan att ta hänsyn till behoven i elevgruppen. Skolverket menar att det här systemet bidrar till att öka ojämlikheten i den svenska skolan. Det kan inte få fortsätta, skollagen måste ändras.

Kultur- och musikskolan

Den svenska kultur- och musikskolan har skördat stora framgångar. Dels för att den

erbjudit svenska barn möjligheter att utvecklas inom musik, teater och dans. Vi vill införa en stimulans till de kommuner som har sänkt eller sänker sina avgifter till maximalt 500 kr per termin inom musik- och kulturskolan.

Förstärkta trygghetssystem och bättre vardagsekonomi

De generella trygghetssystemen är viktiga för familjer med barn som drabbas av arbetslöshet eller långvarig sjukdom. Arbetslösa och sjukskrivna hör till de grupper som har de allra lägsta inkomsterna. För att förbättra för barnfamiljerna med de minsta marginalerna vill vi höja underhållsstödet med 100 kronor i månaden och avsätter 200 miljoner kronor till detta per år. Under avsnittet Sociala investeringar återfinns våra investeringar på temat barnfattigdom.

Länk till Socialdemokraternas budgetmotion 2012:

<http://www.socialdemokraterna.se/budget>

Socialdemokraterna i Botkyrka

I Botkyrka har man fokuserat på barns uppväxtförhållanden och den ökande barnfattigdomen. Här minskade barnfattigdomen under flera år i följd. År 2000 låg den på nästan 30 procent, och under 2008 hade siffran minskat till 17,7 procent. För mer information kring Botkyrkas arbete så se bifogat pressmeddelande. Önskar mer information så kontakta:

Pressmeddelande från Botkyrka:

<http://www.botkyrka.se/Nyheter/Sidor/Barnfattigdomen-har-minskat-i-Botkyrka.aspx>

För mer information kring deras arbete, kontakta Ebba Östlin 08-530 610 00 (vxl)

Unga Örnar

Organisationen har under en längre tid arbetat med frågan om barns uppväxtvillkor och barnfattigdomen i Sverige. Unga Örnar har tagit fasta på att politiker måste våga fatta beslut som utjämnar skillnader, inte ta beslut som ökar skillnaderna. Ökade skillnader segregerar och exkluderar, alla barn ska ha det bra, inte några bättre och några sämre. Grunden för organisationens arbete är att rättvisa och jämlika villkor i vardagen är avgörande. Deras dokument ”Barnens krispaket” utgör en bra grund för att snabbt och enkelt hitta politiska frågor som direkt påverkar barnsuppväxt, oavsett om det är nationellt, regionalt eller lokalt. Konkreta exempel är:

1. Inför rätt till mer förskola för barn till arbetslösa.
2. Inför rätt till fritids för barn till arbetslösa.
3. Erbjud gratis kollektivtrafik för alla barn.
4. Ta bort skolmåltidsavgifter.
5. Ta bort dolda avgifter i skolan.
6. Erbjud frukost i skolan.
7. Erbjud läxhjälp i skolan.
8. Säkra rätten till elevhälsa.
9. Inrätta fler ungdomsmottagningar.
10. Följ upp alla utanför skola och arbete.
11. Gör mer fritid för fler barn och unga.
12. Ta bort möjligheten att skuldsätta barn.

Unga Örnars ”Barnens krispaket”:

www.ungaornar.se/files/pdfer/BARNENS_KRISPAKET.pdf

Majblomman

Organisationen en av världens äldsta barnhjälsorganisationer och har redan från början värnat om barnens rätt till ett fullgott och värdigt liv Deras rapport från 2011 visar på följande. En klar majoritet av Sveriges kommuner saknar en plan för att bekämpa barnfattigdom och en tredjedel saknar en egen policy om avgifter i skolan.

Majblommans rapport för 2011:

http://www.majblomman.se/PageFiles/258/%c3%85rsrapport%202011_lag.pdf

Barnombudsmannen

Den statlig myndighet med uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter och intressen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen. En viktig uppgift i Barnombudsmannens arbete är att delta i samhällsdebatten och att påverka beslutsfattare och allmänhetens förhållningssätt i angelägna frågor som rör barn och ungas rättigheter och intressen.

Här kan du hitta konkreta exempel på hur man kan förbättra barns villkor och förutsättningar på lokal och regional nivå.

Barnombudsmannens råd hur man praktiskt jobbar med barnkonventionen:

<http://www.barnombudsmannen.se/Adfinity.aspx?pageid=4758>

UNICEF

FNs konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den också kallas, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. I barnkonventionens artikel 45 finns inskrivet att det är UNICEFs uppgift att kämpa för att barnkonventionen efterlevs.

Information från UNICEF gällande barnkonventionen:

<http://unicef.se/barnkonventionen>

Motioner, interpellationer, artiklar:

Via våra partidistrikt har vi fått in ett antal exempel på motioner, interpellationer och artiklar som med små ändringar kan användas eller användas som inspiration för att uppmärksamma lokal och regionalpolitikens ansvar när det gäller att bekämpa barnfattigdomen och dess effekter.

Här kan du ladda ner samtliga motioner, interpellationer och artiklar som listas nedan.

<http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Barnfattigdom1/Handbok-mot-barnfattigdom/Motioner-interpellationer-artiklar/>

Motioner

- Motion gällande införande av avgiftsfri månad inom barnomsorgen
- Motion gällande införande av avgiftsfri skola
- Motion gällande plan mot barnfattigdom
- Motion gällande förändrade regler vid skolskjuts

Interpellationer

- Interpellation gällande vräkningar

Artiklar

- Artikel gällande avgiftsfri skola

Dialog

Här finner du ett antal exempel på verksamhet för en dialog om barn uppväxtvillkor och barnfattigdom. Genom att vända oss till andra organisationer och instanser så skapar vi bredd och kunskap om ämnet, samtidigt som vi blir fler budbärare av barns villkor och vilka effekter och uttryck som barnfattigdom kan ge. För att sprida och ge

oss själva kunskap om barnfattigdomens lokala och regionala skillnader och effekter så rekommenderar vi att genomföra kartläggningar i samband med studiecirkelar eller liknande aktiviteter så som seminarier, paneldiskussioner och uppsökande verksamhet.

Kartläggning

Genom att genomföra verksamheten som projekt så blir genomförandet enklare. Kartläggning är ett strategiskt verktyg för kunskap och kommunikation om det används på rätt sätt. Därför är det bra om du är systematisk i inledningen så blir det lättare använda resultatet för politisk påverkan. Så här kan du enkelt göra en projektplan.

Bakgrund:

En motivering till varför just ni valde att göra det specifika området

Syfte:

En motivering till varför ni valde att göra just detta projekt.

Mål:

Med det ni vill åstadkomma och vad ni vill ska ha uppnått när det är klart, Utan tydliga mål och syfte riskerar projekt lätt lite flummigt och otydligt.

Frågeställningar:

Gör konkreta frågeställningar som ni vill ha svar på.

Metoder:

Diskutera hur ni tänker gå tillväga och vilka metoder som gruppen ska använda (Enkäter, intervjuer, träffa med nyckelpersoner, möte) och hur ni ska samla fakta.

- Vilken typ av källor är aktuella och lämpliga och var finns dom.
- Inventera vilka ni behöver/vill träffa, organisationer, myndigheter, kommunföreträdare mm
- Hur ska gruppen arbeta? möten, träffar, använd webben sociala medier som hjälpmedel.
- Hur ser ansvarsfördelningen i gruppen och hur ska återrapporteringen ske.
- Hur ser tidsplanen ut.

Redovisning/presentation:

Hur ska resultatet presenteras? Ska det bli en motion till fullmäktige, insändare/artikel, möten/seminarier? Bestäm tidigt vad ni ska göra.

Avgränsa:

Bestäm hur stort projektet ska bli, avgränsa eller gör del delprojekt om det är större projekt, då ökar möjligheterna för ett bra resultat.

Återkoppling:

Glöm inte att återkopplingen till de personer ni träffat och samtalat med. Om de **har** tagit dig tid att träffa er vill de med all säkerhet och veta vad som hände och vad resultatet blev. Återkoppling är en viktig del i att skapa framtida relationer.

Ansvar för resultatet och hur det används: Det är viktigt att betona ansvaret för kartläggningen och för hur resultatet används. Till exempel är det viktigt att inte enskilda barn eller familjer exponeras eller används som exempel och att resultatet används för att lyfta generella problem.

Exempel på projekt

- Hur ser stödet för läsläsning ut i skolorna.
- Hur många barn lever i fattiga familjer i din kommun och hur påverkar det barnens förutsättningar att delta i föreningsliv/skolan.
- Möten med representanter för Unga Örnar, Rädda Barnen, BRIS, Majblomman, Svenska Kyrkan, Verdandi, idrottsförening eller någon annan organisation som arbetar med barn för att ta del av deras erfarenheter av frågan lokalt.
- Träffa socialsekreterare, fritidsledare, fackliga organisationer inom socialtjänsten, skolkuratorer, lärare, nämndemän i förvaltningsdomstolar och andra som i sitt yrke arbetar och bidrar till ungas situation.
- Genomför lokala enkätundersökningar till exempelvis skolor om avgifter förekommer eller till idrottsföreningar om kostnaden för att delta i olika idrotter.
- Medverka som politiska företrädare i barnorganisationers arbete, t ex sitta i BRIS telefonsluss, hjälpa till med läsläsning eller varför inte medverka på nattvandringar.
- Träffa ungdomsföreningar som organiserar sin verksamhet på så vis att alla kan delta för att lära sig hur de arbetar.

Tips på medverkande organisationer

Nedan har vi listat ett antal exempel på organisationer som finns representerade så väl lokalt, regionalt och nationellt som kan tänkas vara bra att ha som medverkande.

Här är det viktigt att ni själva känner er för så att ni träffar rätt med tanke på vilket ämne och fråga ni arbetar utifrån.

Unga Örnar

<http://www.ungaornar.se/>

Rädda Barnen

<http://www.raddabarnen.se/>

Verdandi

<http://www.verdandi.se/>

Majblomman

<http://www.majblomman.se/>

BRIS

<http://www.bris.se/>

Barnombudsmannen

<http://www.barnombudsmannen.se/>